

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА
ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
ХАЛҚАРО ТУРИЗМ ФАКУЛЬТЕТИ**

Кўлёзма ҳуқуқида
УДК: 334-0237

НУРМАТОВ НОДИР РИСКИМБЕКОВИЧ

БОЖХОНА БОШҚАРУВ ТУЗИЛМАСИ ВА УЛАРНИНГ ФУНКЦИЯЛАРИ

70411301 – БОЖХОНА ИШИ (фаолият турлари бўйича)

Магистр
академик даражасини олиш учун ёзилган

ДИССЕРТАЦИЯ

Илмий раҳбар:
проф. А.С. Кучаров

Тошкент – 2023

Магистрлик диссертация иши “Бизнес бошқаруви ва логистика”
кафедрасида дастлабки ҳимоядан ўтган.

06 сонли баённома “ 19 ” 05 2023 й.

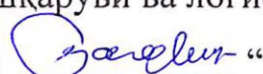
Илмий раҳбар: А. Кучаров

_____ 25.05

Магистр: Н.Нурматов

_____ 19.05

“Ҳимояга тавсия этилади”

“Бизнес бошқаруви ва логистика” кафедраси мудири,
проф. У. Ғофуров “ 25 ” июнь 2023 йил

Ҳимоя 2023 йил “ 25 ” 05 соат 10 да Тошкент давлат
иқтисодиёт университетида бўлиб ўтади.

АННОТАЦИЯ

Мамлакатнинг божхона органлари тизимида бошқарув жараёнлари ҳамда унинг бошқарув органларига малакали кадрлар тайёрлаш ва бошқариш, Давлат божхона қўмитаси ва унинг шаҳар, вилоят бошқармаларининг зиммасига юклатилгандир. Божхона органлари тизимида бошқарув жараёнлари ҳамда унинг бошқарув органларига малакали кадрлар тайёрлаш ва бошқариш, товарлар ва транспорт воситаларини божхона назорати ва расмийлаштирувидан ўтказиш технологиясини соддалаштириш, божхона чегараси орқали товарлар оқимини кўпайтиради ва тезлатади. Жорий йилда республикамиз божхона органлари томонидан бир қатор ютуқларга эришилган бўлсада, божхона ишини ташкил этиш ва бошқаришда бир қатор муаммолар кўзга ташланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси божхона органларининг бошқарув тизими ва фаолиятини янада такомиллаштириш ва уларнинг функцияларини оптималлаштириш, шу билан бир қаторда иқтисодий барқарорлиги ҳамда ҳафни бошқариш тизимини божхона органлари фаолиятида қўллаш самарадорлигини бўйича ўрганиш – тадқиқот предмети дир.

Диссертациянинг мақсади Ўзбекистон Республикаси божхона органларини бошқарув тизимини халқаро меъёрлари асосида оптималлаштириш, божхона фаолиятини такомиллаштириш, мамлакат иқтисодий ҳавфсизлигини таъминлашдаги асосий вазифаларини, уни фаолиятини ташкил этишни ҳуқуқий асосларини ўрганган ҳолда мамлакатимиз божхона тизимини халқаро божхона тизимлари билан интеграллашувини ўрганишдир.

Калитли сўзлар: бошқарув тизими, функция, иқтисодий барқарорлик, божхона иши, божхона инфратузилмаси, божхона органи, иқтисодий ҳавфсизлик

ABSTRACT

Management processes in the system of customs bodies of the country, as well as the training and management of qualified personnel for its management bodies, the State Customs Committee and its city and regional departments are entrusted. Management processes in the system of customs bodies, as well as training and management of qualified personnel for its management bodies, simplification of the technology of passing goods and vehicles through customs control and clearance, increases and accelerates the flow of goods through the customs border. Although a number of achievements have been achieved by the customs authorities of our republic this year, a number of problems are evident in the organization and management of customs work.

Further improvement of the management system and activities of the customs authorities of the Republic of Uzbekistan and optimization of their functions, as well as the study of economic stability and the effectiveness of the use of the risk management system in the activities of the customs authorities are the subject of research.

The purpose of the dissertation is to optimize the management system of the customs authorities of the Republic of Uzbekistan based on international norms, to improve the customs activities, to study the main tasks of ensuring the economic security of the country, and to study the integration of the customs system of our country with international customs systems.

Key words: management system, function, economic stability, customs work, customs infrastructure, customs body, economic security

Аннотация.....	
Мундарежа.....	
Келтирилган жадваллар рўйхати.....	
Келтирилган расмлар рўйхати.....	
Келтирилган қисқартмалар.....	

I БОБ. КИРИШ.....	7
1.1. Диссертация мавзусининг асосланиши ва унинг долзарблиги.....	7
1.2. Тадқиқотнинг мақсади ва вазифалари.....	10
1.3. Тадқиқотнинг асосий муаммолари ва саволлари.....	10
1.4. Тадқиқот объекти ва предмети.....	11
1.5. Тадқиқотнинг илмий назарий ва амалий ахамияти.....	
1.6. Тадқиқотнинг илмий янгилиги.....	
1.7. Тадқиқотнинг таркибининг қисқача тавсифи.....	11

II БОБ. АДАБИЁТЛАР ШАРҲИ.....	12
2.1. Кириш.....	
2.2. Мавзуга оид илмий назарий қарашлар шарҳи.....	
2.3. Мавзуга оид миллий меъёрий хужжатлар.....	
2.4. Хулоса.....	

III БОБ. ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ.....	23
3.1. Тадқиқот дизайни.....	23
3.2. Маълумотлар тўплаш жараёни.....	23
3.3. Тадқиқотда қўлланилган услублар.....	24
3.4. Тадқиқотни ўтказиш учун зарур шароитлар.....	25
3.5. Тадқиқот жараёнида кутилаётган муаммолар ва уларнинг ечими..	26
3.6. Тадқиқотдан кутилаётган илмий ва амалий натижалар.....	26

IV БОБ. ТАДҚИҚОТ ТАҲЛИЛИ ВА НАТИЖАЛАР.....	30
4.1. Ўзбекистон Республикаси божхона органлари бошқарув тизими учун малакали кадрлар тайёрлашда божхона институтини тутган ўрни.....	33
4.2. Ташқи иқтисодий фаолиятни амалга оширишда қайта ишлаш божхона режимини қўллашнинг иқтисодий ўрни.....	37
4.3. Ўзбекистонда ҳафни бошқариш тизимини божхона органлари фаолиятида қўллаш самарадорлигини ошириш.....	
4.4. “Camel Trans Service” масъулияти чекланган жамиятининг молиявий-иқтисодий натижалари таҳлиллардан олинган натижалар шарҳи.....	45

V БОБ. ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР.....	59
--	-----------

5.1.	Тадқиқотнинг саволигатегишли натижаларнинг қисқача ифодаси..	60
5.2.	Тадқиқот асосий тавсия ва таклифлар.....	61
5.3.	Келгуси чекловлари ва келгусида тадқиқотчилар учун таклифлар.....	61
	Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	63

I БОБ. КИРИШ

1.1. Диссертация мавзусининг асосланиши ва унинг долзарблиги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида” ги учинчи “Миллий иқтисодиётни жадал ривожлантириш ва юқори ўсиш суръатларини таъминлаш” устувор йўналишининг 22-мақсадида “Миллий иқтисодиёт барқарорлигини таъминлаш ва ялпи ички маҳсулотда саноат улушини оширишга қаратилган саноат сиёсатини давом эттириб, саноат маҳсулотларини ишлаб чиқариш ҳажмини 1,4 баробар ошириш” белгилаб берилган.

Давлат хизматлари кўрсатишнинг барча соҳаларида бўлгани каби давлат божхона хизмати фаолиятида ҳам иш ўринларини автоматлаштириш, роботлаштириш жараёнлари орқали технологик ўзгаришлар тезлашмоқда. Божхона органлари фаолиятини автоматлаштириш жараёнлари биринчи навбатда, божхона ишининг халқаро стандартларини амалда жорий этишда технологик ортда қолишнинг олдини олади. Бу эса рақамли божхона ривожланиши учун зарур шарт-шароитлар яратиш ва бу жараённи имконият даражасида рағбатлантиришга кенг имконият беради.

Мамлакатимизда иқтисодиётни тизимли ва таркибий жихатдан изчил янгилаш бўйича олиб борилаётган чора-тадбирлар аввало иқтисодиётда макроиқтисодий мутаносибликни таъминлаш, иқтисодий ўсишда етакчи ўрин тутиши лозим бўлган ишлаб чиқариш, соҳа ва тармоқларни жадал ривожлантириш, шу билан бирга Ўзбекистоннинг ўзига хос демографик хусусиятлари, бандлик, аҳоли даромадларини кўпайтириш билан боғлиқ ва бошқа ўта муҳим муаммоларни хал этишга қаратилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 5 июндаги “Божхона маъмуриятчилигини ислоҳ этиш ва Ўзбекистон Республикаси давлат божхона хизмати органлари фаолиятини такомиллаштириши тўғрисида”ги Фармони мамлакатимизнинг божхона тизимида босқичма-босқич ва изчиллик билан олиб борилаётган ислоҳотларнинг мантиқий давоми сифатида қабул қилинган,